

Kunnskapsgrunnlaget om kulturskolen

Til refleksjon og forberedelse

Regjeringen arbeider med en barne- og ungdomskulturmelding, hvor kulturskolen er et viktig tema. Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet samarbeider om meldingen, som etter planen legges frem høsten 2020.

Telemarksforskning og NTNU leverte i september 2019 [rapporten Kultur + skole = sant: Kunnskapsgrunnlag om kulturskolen i Norge](#) til Utdanningsdirektoratet som bestilte rapporten på oppdrag fra Kunnskapsdepartementet. Dette er en omfangsrik forskingsrapport som bør benyttes av kulturskolefeltet selv – som oppspill for å drøfte sentrale element ved hva kulturskolen skal være i fremtiden.

Med utgangspunkt i funn og innhold i dette materialet har Kunnskapsdepartementet, Norsk kulturskoleråd og KS (Kommunesektorens organisasjon) en dialog rundt tiltak som kan styrke kommunene i deres arbeid. Konferansen er et ledd i dette arbeidet.

KS, Norsk kulturskoleråd og Kunnskapsdepartementet arrangerer et fagseminar i Nationalteatret konferansesenter (KS-huset) i Oslo, tirsdag 10. desember (kl. 9.30-12.00). Utgangspunktet er kunnskapsgrunnlaget om kulturskolen som skal brukes i arbeidet med stortingsmeldingen. Det vil også samtidig bli arrangert fem regionale møter, knyttet opp mot fagseminaret i Oslo.

Formål

Et viktig formål med fagseminaret er å gi kulturskolefeltet hjelp til å forholde seg til kunnskapsgrunnlaget, respondere på dette samt drøfte sentrale forhold med utgangspunkt i dette regionalt og lokalt.

Et annet formål med fagseminaret er å få drøftet viktige spørsmål for å få innspill til arbeidet med fremtidens kulturskole i meldingen om barne- og ungdomskultur.

Målgrupper for fagseminaret: Det kommunale kulturskolefeltet – ved kulturskoleledere og -eiere samt politikere og kulturskolenes lokale samarbeidsparter, også innen UH-sektoren. Arrangøren ønsker også å nå nasjonale beslutningstakere og samarbeidspartnere på nasjonalt nivå. Kulturskoleansattes organisasjoner er også en målgruppe seminaret ønsker å nå.

Tematikk og program

Telemarksforskning vil presentere sentrale element fra forskingsprosjektet og -rapporten. Det er særlig to hovedpunkt vi ønsker å drøfte, og det vil være flere innlegg som innleder til dette:

- a) Kulturskolens rolle og oppgaver i det kommunale tjenestetilbudet
- b) Kompetanse i kulturskolen

Refleksjons- og forberedelsesoppgaver

Se også «de store dilemmaene» i kulturskole-Norge sist i dette dokumentet.

Forankring, ambisjoner og rolle

Noe som påpekes klart i kunnskapsgrunnlaget, er utfordringer og utydelighet knyttet til kulturskolens rolle, forankring politisk og i kommunalt planverk samt ambisjoner og forventninger fra nasjonale og lokale myndigheter.

Sitat fra kunnskapsgrunnlaget:

Side 184: *Kulturskolen har ofte et godt renommé lokalt og mange lokalpolitikere uttrykker både stolthet over, og engasjement for, kulturskolen. Imidlertid er dette engasjementet mange steder relativt overflatisk. Dette bunner dels i at få lokalpolitikere har interesse for kulturpolitikk, dels i manglende planverk og dermed oppmerksomhet i politiske organer.*

Styringen av kulturskolen lokalt er preget av mangelfulle politiske planer og planprosesser. Særlig mangler planene og planprosessene systematikk, målbare mål på kort og lang sikt samt politisk og administrativ forankring. Styringen er dessuten preget av mangelfull oppfølging og evaluering.

Få lokalpolitiske føringer gir på den ene siden stor grad av frihet til kulturskolen. Dette er en frihet mange setter pris på. Samtidig uttrykker mange ledere og lærere i kulturskolen at de ønsker seg tydeligere styringssignaler fra overordnet nivå. De ønsker ikke å detaljstyres, men kan godt tenke seg klarere krav og visjoner om prinsipielle forhold (f.eks. måltall for elever, samarbeid, satsingsområder osv.), og overordnet retning ...

Side 188: *Å finne balansen mellom styring og autonomi, som i praksis innebærer at det lokale handlingsrommet bør være stort nok til at kulturskolene skal kunne tilpasse seg sine omgivelser, er en forutsetning for kulturskolenes levedyktighet. Potensialet i å ta grep om det uutnyttede rommet for styring av kulturskolen er stort. På departementalt plan handler det om å ta et klarere eierskap i kulturskolen, inkludert utdanning til og forskning om kulturskolen. For det første kan dette skje ved at departementet og underliggende direktorat gir tydeligere føringer for kommunens ansvar for å arbeide strategisk og målrettet med skoleslaget. For det andre at kommunene, i langt større grad enn i dag, blir pålagt å utøve aktiv styring gjennom langsiktige, forpliktende og målbare politisk forankrede planer.*

Til refleksjon

Mange av utfordringene og mulighetene i vårt felles arbeid (på alle nivåer) med kulturskoleutvikling og helhetlig tjenestelandskap i kommunene, vil kunne få mer fokus og bidra til «enda bedre løsninger» om vi ser ulike forvaltningsnivåer og interessenter i et tydeligere samspill.

Men – vi må starte med oss selv!

Hva kan dere gjøre der du har din rolle og ditt oppdrag knyttet til dette feltet?

Hva kan gjøres for å bidra til

- en tydeliggjøring av den kommunale kulturskolens potensial som del av lokal samfunnsutvikling, og kommunens helhetlige oppvekstmiljø samt som aktør i det kommunale tjenestetilbudet.

- en kulturskole som får sin rolle og forventninger beskrevet i kommunens planverk.

Hva tenker du og de du jobber sammen med (*om du involverer dem*) må til for at nasjonale styringsdokument skal bidra til lokal, regional og nasjonal utvikling, der punktene ovenfor blir en realitet?

Hva bidrar din rolle og virksomhet med i dette bildet?

Hvordan ser der for dere fremtiden – hvordan står det for eksempel til i 2030?

- Hvilke samfunns mål/samfunnsutfordringer er virksomheten «knagget på»?
- Hvilken rolle har kulturskolen i oppvekstsektoren og i et livsløpsperspektiv?
- Hvilke hovedmål setter kulturskolen for å oppfylle disse?
- Hvordan er kulturskolen forankret og begrunnet?
- Hvilke historier fortelles om kulturskolens rolle og kraft?
- Hvilke metoder, hva slags lederkompetanse og hvilke medvirkningsarenaer benyttes i utviklings- og eierskapsarbeidet?

Kompetanse

Innledning: Rollen kulturskolen skal ha, vil være bestemmende for hva slags kompetanse som trengs. Kunnskapsgrunnlaget drøfter kompetanse i kulturskolen, og viser til forskning som sier at dette ofte vil bestemmes i tråd med det fagsynet som er rådende.

Kunnskapsgrunnlaget drøfter også dette fagsynet, særlig i forbindelse med musikkfaget, og konkluderer:

«Litteratur om musikkfaget påpeker at hvordan musikkfaget blir til ulike fag ut fra lærerens fagsyn, og at musikkfaget både i kulturskole og grunnskole kan iscenesettes som et håndverksfag, estetisk fag, trivselsfag, sosialt fag etc. (Dyndaahl 2004, Hanken et. al. 1986). Hva slags fag kulturskolelæreren realiserer synes imidlertid å avhenge like mye av uformelle som av formelle føringer i utdanningskulturen og i yrkeskulturen.» (s. 56).

Dersom vi tar denne informasjonen til følge, er det altså uformelle og vilkårlige faktorer hos lærerne som bestemmer hva slags kompetanser som skal etterspørres og dyrkes fram i kulturskolen. Det er derfor viktig at vi har en kontinuerlig dialog mellom de som bestemmer for kulturskolen (policymakere) både lokalt, regionalt og nasjonalt, kulturskolenes brukere (elever og foreldre), de som forvalter kompetansen i dag (lærerne) og de som skal bygge denne kompetansen for framtidens lærere (universitets- og høyskolesektoren).

Spørsmål 1: Hvem skal bestemme hva kulturskolen trenger av kompetanse?

Kulturskolens unike kompetanse

Sitat kunnskapsgrunnlaget: *«(...) hva er det kulturskolelæreren kan, som ikke andre kan? Å definere den særegne ekspertisen synes svært vanskelig i kulturskolefeltet, med sine ulike programmer, samarbeidskonstellasjoner, oppgaver og kunnskapsområder. Lærerne i skoleslaget kan gjennom kombinerte stillinger være knyttet til instanser som f.eks. kirke, forsvar, helsehus, flyktningmottak, Den kulturelle skolesekken, symfoniorkestre og fylkesmusikerordninger. Vi-et i kulturskolen er ikke ett, men mange, og kulturskole, lærerne og kollegiene er i stadig endring, ut fra hvem de er i samarbeid med, hvem elevene er, hvordan faget forstås og hvor undervisningen foregår.» (s. 58).*

Spørsmål 2: Hvilke kompetanser innehar kulturskolen som ingen andre har?

Kulturskolens kompetansebehov i fremtiden

Sitat kunnskapsgrunnlaget: «*Samtidig som spesialister fortsatt er en sentral del av kulturskolens kjernevirksomhet, er en gjennomgående kommentar i vårt materiale at kulturskolehverdagen har blitt endret, og at dette krever en ny type kompetanse hos kulturskolelærerne – det er et økende behov for lærere med det mange betegner som breddekompetanse. De fleste av rektorene vi har snakket med refererer i denne sammenhengen til rammeplanens visjon om en kulturskole for alle. Kjennskapen til denne er imidlertid ikke like utbredt blant kulturskolelærerne. Som beskrevet foran, varierer det imidlertid hva som menes med breddekompetanse, og følgelig hva slags kompetanse som etterspørres. Noen viser til at stadig mer undervisning gis i større grupper eller klasseromssituasjoner. Da etterspørres generell pedagogisk kompetanse i gruppeundervisning og klasseledelse. Andre etterlyser kompetanse i arbeid med andre målgrupper enn kulturskolen tradisjonelt har forholdt seg til, som småbarn, eldre, innvandrere eller flyktninger. Det er også flere eksempler på bruk av breddebegrepet i forbindelse med behov for spesialistkompetanse innenfor musikkterapi, psykiatri og rusproblematikk.*» (s. 133)

Se også om rektorenes formelle kompetanse på s. 75 og mer inngående analyse av realkompetanse i 5.7 (s. 142 ff).

- Kulturskolelærernes kompetanse varierer. Særlig gjelder dette den formelle kompetansen. Kompetansen er generelt høy, men store kommuner har høyere andel sysselsatte med kunstfaglig utdanningsbakgrunn enn mellomstore og små kommuner.
- Ifølge de fleste kulturskolerektorene (80%) er de ansattes kompetanse godt tilpasset behovet i kulturskolene. Halvparten av de spurte mener tilgangen på kompetanse er god, men det ses på som krevende å finne en god balanse mellom lærere med spesialist- og generalistkompetanse. (s. 182)

Spørsmål 3: Hvilke kompetanser trengs det mer av, slik at kulturskolen kan ha den rollen som vi har definert i foregående spørsmål (om rolleforståelse)?

Drøft gjerne kompetanse for lærere, men husk også kompetanse for rektor og skoleeier.

Samarbeid om kompetansetilfang

Sitat kunnskapsgrunnlaget: «*I utdanningsfeltet har kulturskolen blitt en stadig mer vesentlig målgruppe for ulike kunstfaglige utdanninger, og for utdanninger innen ledelse og skoleutvikling. Dette kan vi se gjennom emnebeskrivelser og studieprogram i høyere utdanning. Det finnes ikke en egen profesjonsutdanning for kulturskole, slik dette finnes for blant annet barnehage (BLU) og grunnskole (GLU). Profesjonsutdanning og profesjonsfag ses som sentralt for å kvalifisere til spesifikke yrker, og er gjerne kjernepunktet der spenninger om yrke og utdanning kommer til uttrykk (Karseth 2012).*

Profesjonsutdanning for kulturskole er diskutert, men det synes å være konsensus om å beholde mangfoldet blant lærerne og lederne, og en motvilje mot å strømlinjeforme feltet gjennom en spesifikk profesjonsutdanning. Ut fra lærernes og skoleslagets komplekse mandat og mangefasetterte oppgaver synes det også svært vanskelig å utforme en slik utdanning, og si hvem som skulle ivareta den. I stedet synes bredde- kjerne- og

fordypningsprogrammet å forutsette ulike utdanninger for lærerne, og det synes derfor naturlig å videreutvikle og videreføre utdannings samarbeid med både barnehagelærerutdanning, grunnskolelærerutdanning og høyere musikkfaglig, dansefaglig, drama/teaterfaglig, visuell kunstfaglig og sirkusfaglig utdanning. Lærerne i kulturskolen skal ut fra rammeplanen og offentlige dokumenter tilsammen kunne undervise på en differensiert måte i flere fag og i mange sammenhenger, delta i pedagogisk samarbeid, læreplanarbeid, og være en ressurs for kulturlivet for øvrig. Det er imidlertid ikke sikkert en og samme lærer skal gjøre alt dette, noe som overlater viktige beslutninger til skoleeier og skoleleder.» (s. 57)

Spørsmål 4: Hvordan kan vi sikre et godt samarbeid om ønsket kompetanse i fremtiden mellom UH-sektor og kulturskole? Hva skal til for at en i større grad kan benytte kompetansen i kulturskolen inn i barnehage, skole og SFO?

Se også omtale av kompetanse i kulturskolen og samarbeid med barnehagen, skolen og SFO i strategien [Skaperglede, engasjement og utforskertrang. Praktisk og estetisk innhold i barnehage, skole og lærerutdanning.](#)

De «store dilemmaene» som rapporten holder fram på side 189, er også praktiske som bakgrunn for en drøfting av kulturskolens rolle, og har også relevans for diskusjonen om kompetanse:

• Mellom pedagogikkfelt, kunstfelt og fritid	• Mellom tradisjon og innovasjon
• Mellom oppvekstetat og kulturkontor	• Mellom ønsket om flere elever og ønsket om å kunne følge opp hver enkelt elev
• Mellom kunstutdanning og ressurscenter	• Mellom by og land, rike og fattige kommuner, god tilgang på lærere og elever og dårligere tilgang på disse
• Mellom (statisk) tilbud og (dynamisk) etterspørsel	• Mellom sentralisert og desentralisert organisering
• Mellom paternalisme, marked og myndiggjøring	• Mellom statlig styring og lokal autonomi
• Mellom fordypning (talent) og bredde	• Mellom økt rekruttering og individuell oppfølging
• Mellom brukerbetaling og kommunal/offentlig støtte	• Mellom å være ekskluderende og inkluderende